

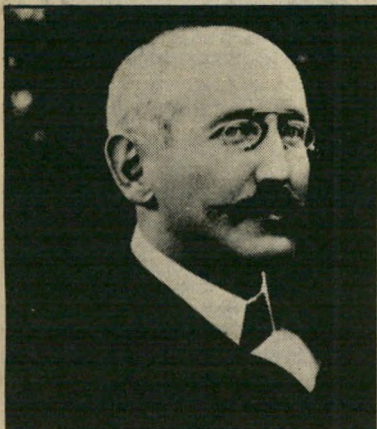
מימריבה

צנוור ושמו יוסטמן

★ המיתקפה של סמי מיכאל ★ ז'אן בבל"ת מורלי ★ משורר ושמו ז'אפטו

על פסילת קטע מסירתו של הבימאי יהודה (ג'אד") נאמן בידי הצנוורה בראשותו של העיתונאי בדימוס יהושע יוסטמן (שהוא בנו של סופר שונד ביידיש) מסיבות פוליטיות. הגיב אחד מחברי המועצה לביקורת סרטים, שהתנגד לפסילה, ואמר: אם יוסטמן היה צנוור בצרפת, כימי שרשת דרייסוס, הוא היה פוסל כל סירסום על הפרשה, מאותם מניעים שהביאו אותו לספול את הקטעים מסירתו של נאמן. יוסטמן חסר את יכולת ההבנה לכך, ששרשת דרייסוס היתה ניסיון לטהר את צבא צרפת, במידה שסירתו של נאמן, הוא ניסיון לטהר את צה"ל מסוטים למיניהם!

■ תרומה מהמת לוויות התרבותיות המתגלה בשנים האחרונות בעניין העדות, הביא כאחרונה סמי מיכאל ("חסות"), כרטיס מביא, ברשימה להיות סופר ממוצא פיראקי שראתה אור במאזניים (חוברת 3:4, כרך נ"ו בעריכת אשר רייך וחיים ספח). ברשימה קרא מיכאל תגר על כומר מהמוסכמות שהשתרשו כאחרונה במדינה. בין השאר כתב מיכאל: בוויכוח המר הנטושה היום בישראל על היתוסים בין יוצאי ארצות-ערב ובין יוצאי ארצות מזרח אירופה, נמנעים כולם מן השימוש במונח 'ארץ נחשלת'. יוצאי ארצות-ערב, לפרט נציגיהם בוויכוח זה, מעדיפים מטעמי יוקרה וגאווה-של-מוצא לדבר על תרבויות שונות וכופרים מכל וכל בקיומו של הפער בין ארץ נחשלת ובין ארץ מסותחת. יוצאי מזרח אירופה נזהרים עכשיו בלשונם מן היריסו את המתה הקיים. אני מעדיף להודות שבאתי מארץ נחשלת לארץ מסותחת יותר. ראיתי זאת מיד בהרבה תחומים. יכולתי להתחרס מאחורי הקביעה כי אין מסותחים ואין נחשלים אלא שישנו רק תרבויות שונות... עוד בימי הראשונים בישראל קבעתי לעצמי כלל זה: לא נעים להודות שמוצאך מארץ נחשלת אך זה עדיף על שקר יפה ומטעה... ידבריים אלה קרא סמי מיכאל תגר על קבוצת סופרים, שבראשה ניצב פיזמונאי הפולקלור ארז ביטון, המנהל בשנים האחרונות מאבק מגמתי בשם בני עדות-המזרח בתרבות הישראלית העכשווית. אין ספק שניטון וחבריו ירמו את הכפפה שהשליך לעברם סמי מיכאל.

נירדון דרייסוס
יוסטמן היה פוסל

■ כמו בכל פרובינציה תיאטרונית, כך גם התיאטרון הישראלי מקבל מיד שנייה ושלישית, את מנות התיאטרון הבינלאומי וסיגנונותיו השונים, לעוסים ומעוכלים עד להקיד המילה האחרונה בתיאטרון הישראלי, היא שחקן פאריסי וחוזר בתשובה בשם ז'אן ברנאר מוראלי, שהצליח בשני מחזות שניים בארץ, סטריפ באוניברסיטת תל-אביב וגימפל תם בחאן הירושלמי, להציף את צופי התיאטרון ככאשר של גימיקים החוזרים על עצמם. פעלולים, שערכם התיאטרון מושמש ובלתי-משכנע. כשראה אחד ממבקרי התיאטרון את גירסת גימפל תם של מוראלי, סינן בין שיניו: ז'אן בבל"ת מוראלי — אבל אצלנו עוד יקימו לו ממלכה גדולה.

■ אחרי שהרמטכ"ל היוצא, רביאלוף רפאל ("רפול") איתן, הפך פיזמונאי וממשיל משלים (משל הגיוק בבקבוק), כתב משורר ירושלמי נודע על פתק בניתיקה את השיר הבא: פעם היה באיטליה נגר ושמו ג'אפטו / והנגר עשה בורתיקין בשם שינקו / אותו נגר חסין להיות מזולטו / אבל ברגע האחרון סילקו לו את דרגת הגנרליסימו / ובקרוב לא נדע שהוא היה קיים / ג'אפטו / ג'אפטו...

בעלת זכות שירית, שרומה לה שירתו של המשורר מנחם בן (כאשר עסק עדיין בשירה), זכות שניתן לגלותה תחת הכותרת והארץ היתה שולחן חול בשם כותבת רונית יוכל חיטין... שמתה ירדי בחול / עניני בערר / ונערי עיניו בראשו. / ממעמקים קראתיו, / זקנה בשמש הדהרת / על ראשי.

שירתה של רונית יוכל חיטין היא קובץ שירה לשמה, שמעטים כדוגמתו ראו אור בשנים האחרונות. בכל עמוד ניתן למצוא את אותו ניצוץ של משרורת, ותקצר הידיעה מלתאר את כל מעלות שירתה של משרורת זו, שהיא פנים חדשות בנוף השירה הישראלית.

אלה שירים של חסך לשוני ועושר תיאורי, המציגים עולם שלם של חוויות בעברית מעולה, כאשר כל שיר הוא עולם העומד בפני עצמו: ואתה בא לראות. / עתה מואין אוויר חם. / מנחריי פעם / ועוד פעם / על הכר והכסא / ססוגי הטל שבחביבת / גופי...

העשירית בצבע החרק הוא ספרון מומלץ לכל שוחר שירה, הקריאה בספר תעורר את ההשראה; מה מבנות אשה כישרונית שכזאת את זמנה בין המיפול, תעניי בניתי. / ונערי עיניו ביתיקמה?

• רונית יוכל חיטין — העשירית בצבע החרק; הוצאת הקיבוץ המאוחד; 47 עמודים (כריכה רכה).

שעוריות, הנחשב בעיני רבים למכשר של ז'אנר ספרותי חדש, העשוי לגבור ולהתחזק במהלך שנות השמונים.

המלון הלבן הוא ספר מרתק של מיצוי תולדות המאה העשרים והתפררות התרבות בה, כאמצעות החוויות וההזיות של אשה אחת. המלון הלבן הוא מהספרים המומלצים ביותר בעונה זו לקורא הישראלי.

שירה

ניצוץ

בימים אלה, כאשר השירה הישראלית מזדקפת בספרוני שירה של המשררות נוסח זלדה מישקושינסקי וננותיה, המרעילות את אוויר השירה הצרופה, קיים קסם של מבוטל בקובץ העשירית בצבע החרק. שירים פרי-עטה של רונית יוכל חיטין, חברת קיבוץ ביתיקמה וקרובתו של הצייר ז'אפטו, בק. בקובץ שירים זה טמון ניצוץ של משרורת

בעלת פוטנציאל שירי עצום, שאותו מגלה הקורא כבר במחזור השירים הראשון ויד נערי קפואה בבשרי, כאשר לקורא מתגלית שירה

אחת היא פואמה, שבמהלכה מתארת ארדמן כילוי אירוטי ומרגש שניהלה כמלון הלבן עם בנו של ז'אפטו פרוד. האירועים המתוארים ומרומזים כפואמה חוזרים ומשמשים כנושאים ספרותיים. באמצעות גירסות אלה עורך תומס מסע בנופי ההיסטוריה. מסע ספרותי מבריק אל תוך סיוטי הנפש כמאה העשרים.

המלון הלבן נפתח בחליפת מיכתבים כדיונית, שפרויד הוא המחבר של רובם. כפרק 'דון גיובאני מונאט אומה של מגע בין ארדמן ובנו של פרוד (ברגע שפתחתי את ירכי, שום ברשה / לא יכלה להניע אותי להתכנסת בשימלתי, להזיף את ירד / ממני. לתלבוש. אחרכך שלוש אצבעות החם לתוכי...'). בהמשך חושף תומס את תחושת האשה באורגזמה: בקום שלי, בא הבזק של ברק / זיגזג לבן שהלף במהירות / עד שנעלם טרם הרעים הרעם...

כפרק יומן גאסטיין מתחילת הוואריאציות אל ארסיה פואמה, המתארת מיפגש לוהט זה באודיסאה נוספת, הנפתחת ברכבת המוליכה לאתר-נופש אירופאי שבו מצוי המלון הלבן. בבית-המלון מנהלים השניים מערכת של כילוים, כנבכים ולא כמעצורי תהרה והחינוך. (בהדשמת יז פתח את שפתיה-ערוזה שלה ונעני את אברו בחזקה כזאת שהיא נרתעה אחר. הוא התרומם כדי להשפיל מבוטו אל המקום שבו נעלם באורח מסתורי כל כך לתוך גופה...')

אחרי היולולת הגופות מובא מיקבץ של גלויות מתושבי המלון הלבן, וכמה מהתיאורים המתארים את שריפתו המפתיעה, כגלויותיה של אשת הבנקאי, הכותבת. לא האמנתי למראה עיני. הנה המלון שלנו נשרף עד המסל לנגד עינינו מעבר למים. והברנש הצעיר הזה מורשך את נערתי לחיקו ומזויש אותה על ידה...

המלון הלבן מזכיר ברובו את הכתיבה האוטומטית של הסוריאליסטים, אם כי המחבר מקפיד על כל פרט, ומעניק לחוקרי הספרות והפסיכולוגיה אלפי רוים ספרותיים לפיענוח. מבלי שהרבר פגום כהנאת הקריאה של הקורא. אין גבולות בהמלון הלבן בין התיאורים הפסיכואנליטיים ובין הסוריאליזם האירוטי (האיש הצעיר היה מגורה מאד, עם זיקפה גדולה מאד, והחידרת היתה בה קשה עם שמאדם קוטין צווחה; ותוך כדי צווחה גמרה את שיניה ונשבת את שדה של האשה הצעירה. כשהיא מקיזה דם מהול בחלב...)

הפרק השלישי 'הגברת אנה ג', כתוב באורח מאופק, מעט קלאסי מרכיב-אירופאי, בפתיחה של בסתיו 1919 התבקשתי עלידי רופא ממודעי לבדוק גברת צעירה אשר... וכאן נפתח מסע מרתק לעולם המוסיקה הרוסי של ראשית המאה, שבמהלכו קושר ד' מ' תומס כמה מחוטי האירועים הקודמים שהתרחשו במלון הלבן. אין ספק שהמלון הלבן הוא רומן של סגירת קצוות של ספרות ותיאור, קצוות של עצבוני המוח והמיזכר. פרק זה הוא כהחניט מסע כנות לשתי תרבויות, בין התרבות הרוסית והתרבות המרכז אירופית.

המשכו של פרק הוא בית ההבראה שבו מוכא כסיגנון אחר, לב העלילה, במידה שיש צורך בעלילה כסיפור זה. כאן מועלה סיפור תלאתיה של הנפשה-הפעלת המרכיבים ליה ארדמן, זמרת אופרה בינונית, מגבהי המוסיקה השמיימת אל תוך הסגירה התרבותית של רוסיה בימי סטאלין, עם מיכתב של ליוה ארדמן אל ז'אפטו פרוד, מיכתב ההופך לחליפת מיכתבים דרכיונית, שסיפור הסגירה של ליוה מתואר בהם.

הפרק, שהוא הבסיס ל'שעוריה' הספרותית שעורר המלון הלבן הוא הפרק-קרון השניה. תומס אף הואשם כפלאגיאט (גניבה ספרותית) מבאבי יאר של קוזניצוב. פרק זה מתאר את השמבתי יהודי העיר קייב, כבאבי-יאר, בתאור שאותו הביא קוזניצוב מתוך עדות-ראייה של הניצולה היחידה, והרנד מקרון השניה אל המחנה היא ארדך דרכיונית, דרך המעמדה אל השואה באירוע המזויע של המאה העשרים. מל הפסיכואנליזה כתגלית המדהימה והחשובה של המאה-העשרים, ורומה, כי כפרק זה מתמצית מלאכתו של תומס הסופר, שהצליח להפוך את המלון הלבן לספר מרגש, מסעיר ומעורר

להתייבש בגזענות הסמוייה והמביכה של מנהיגינו הנבחרים. ואני הולך להגיד לכם משהו מאד לא אוסנתי שיביא לי רק צרות: ראיתי גם אשכנזים נחמדים... הארץ אינה מתחלקת לשחור ולבן, אלא לבני אדם ולגזענים. בעת האשכנזים בירדה, ועדות המזרח קפצו מהסינה לשיטוטכם, היישר למקום הראשון במצעד הגזענים...

בין גלי הצנינות יש לפתע אתחחא של ילריות, לשרשויו של גפן בנהלל לנהלל, לשנות השישים (זוני הדקלים של סבא שמואל באמת היו, וגם תמיד יהיו הכי גבוהים בעולם...). בין ההתייחסות לחיי היומיום מצויים טעמים ילריים כמו בתהשיר ובת-מרים או נאום ההספד לג'ון לנן, והלאה, פארודיה של כותרת על אפרים חוזר לאספסת של ס' זדהר למוסטפה חוזר לאספסת ועד לרשימותיו ושיריו במילחמת יום-הכיפורים: ברוחתי / ברוחתי / ברוחתי / איך שלא יהיה / זה למעלה מכוונתי / ברוחתי / וכוונתי / עד מתי בוח עד מתי / ואני מתגעגע / לברוחתי / לברוחתי...

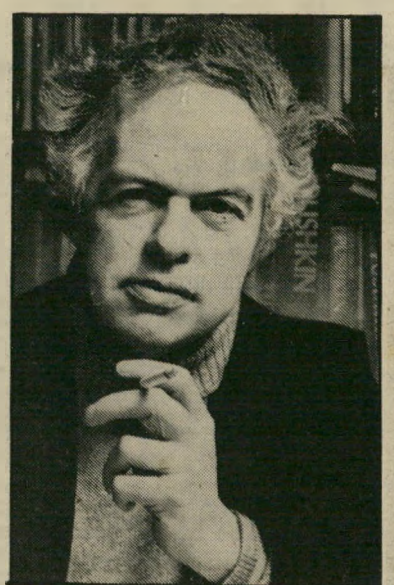
ככל כתמי יהונתן גפן מומלצים עשרת מונים יותר מאשר כתמי יצחק ארמון, או יורם קניוק, שמתבלבלים כמילים שלהם, ובעצם אורמים גרוע את שאין להם מה לומר. כל כתמי יהונתן גפן מומלצים ביותר לקריאה, למרות שלא ברור אם יהיה להם מקום בחורף הנצח של הסיפורת הישראלית, מאחר וחוקרי הסיפורת אינם מתייחסים ליהונתן גפן כאל סופר ומשורר. וחבל.

כל כתמי יהונתן גפן מומלצים עשרת מונים יותר מאשר כתמי יצחק ארמון, או יורם קניוק, שמתבלבלים כמילים שלהם, ובעצם אורמים גרוע את שאין להם מה לומר. כל כתמי יהונתן גפן מומלצים ביותר לקריאה, למרות שלא ברור אם יהיה להם מקום בחורף הנצח של הסיפורת הישראלית, מאחר וחוקרי הסיפורת אינם מתייחסים ליהונתן גפן כאל סופר ומשורר. וחבל.

תרגום

המלון הלבן

סיפור של המשורר והסופר הבריטי ד' מ' תומס המלון הלבן, שראתה אור באחרונה בתרגומו המצויין של מאיר ויזלטיר, עורך, גם בארץ, מחלוקת ספרותית זוטא, שניסתה לחקות את המחלוקת שליוותה הופעת ספר זה באנגלית ובארצות-הברית.

סופר תומס
מסע במחלוקת-ספרותית

המלון הלבן הוא טריפ פסיכולוגי, המביא ארבע גישות מרגשות לסיפור חייה של הנפש-המועלת שליוותה הופעת ספר זה באנגלית ובארצות-הברית.

• ד' מ' תומס — המלון הלבן; עברית: מאיר ויזלטיר; הוצאת זמורה ביתן; 227 עמודים (כריכה קשה).